

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для здобуття освітнього ступеня бакалавра
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня
молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня
фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня
молодшого бакалавра

галузь знань
спеціальність
освітні програми

05 «Соціальні та поведінкові науки»
051 «Економіка»
«Цифрова економіка»
«Міжнародна економіка»
«Економіка бізнесу»
«Економіка торгівлі»
«Економіка галузевих ринків»
«Агробізнес»

Київ 2022

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автори: Ожелевська Т.С., канд. екон. наук, доц.
Соколовська І.П., канд. екон. наук, доц.
Щербакова Т.А., канд. екон. наук, доц.
Лебедева Л.В., канд. екон. наук, доц.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та конкурентної політики 20.12.2021 р., протокол № 6 і затверджено приймальною комісією 20 січня 2022 р., протокол № 12.

Рецензенти:

О.В. Вертелева, канд. фіз-мат. наук, доц.
С.В. Найденко, генеральний директор Асоціації «Укрзовніштранс»

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування
для здобуття освітнього ступеня бакалавра
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня
молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого
бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	051 «Економіка»
освітні програми	«Цифрова економіка» «Міжнародна економіка» «Економіка бізнесу» «Економіка торгівлі» «Економіка галузевих ринків» «Агробізнес»

Автори:
ОЖЕЛЕВСЬКА Тетяна Станіславівна
СОКОЛОВСЬКА Ірина Петрівна,
ЩЕРБАКОВА Таміла Анатоліївна
ЛЕБЕДЕВА Лариса Валеріанівна.

ВСТУП

Метою фахового вступного випробування є з'ясування рівня теоретичних знань та практичних навичок абітурієнтів, що вступають на освітній ступінь «бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка».

Метою програми є забезпечення студентів необхідною інформацією про структуру і зміст фахового вступного випробування, що відбувається у формі тестування.

Завдання фахового вступного випробування сформовано на базі дисциплін циклу професійної підготовки:

1. Політична економія.
2. Мікроекономіка.
3. Макроекономіка.

Програма фахового вступного випробування включає програми відповідних дисциплін.

Під час підготовки до фахового вступного випробування рекомендується використовувати навчальну і наукову літературу, список якої додано до програми кожної дисципліни.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ

Становлення та розвиток політичної економії як науки. Розвиток предмета й методології досліджень сучасної політичної економії у другій половині XX - на початку XXI століття. Методологія і особливості застосування методів політекономії. Економічні категорії і закони. Функції політичної економії та її роль у формуванні сучасного економічного мислення. Політична економія як методологічна основа новітньої економічної політики держави.

Потреби. Піраміда Маслоу. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Соціальна спрямованість економічних інтересів.

Ресурси виробництва, їх обмеженість і склад. Крива виробничих можливостей. Власність, її форми, економічні та соціальні функції в умовах постіндустріального суспільства.

Натуральне виробництво: сутність, основні властивості. Виробництво як основа задоволення економічних потреб. Зміст і структура суспільного виробництва. Основні фактори суспільного виробництва – праця, капітал, земля, підприємницькі здібності, інформація, знання, екологія. Сучасна товарна форма організації виробництва. Зміст підприємницької форми товарного виробництва. Зміст і структура сучасного суспільного виробництва. Складові системної модернізації суспільного виробництва в XXI столітті.

Економічні та неекономічні блага. Товар як елементарна форма товарного виробництва. Основні властивості товару: споживна вартість і вартість.

Концепції виникнення і суть грошей. Функції грошей та їх еволюція. Різноманітність форм грошей: товарні, металеві, паперові, кредитні та електронні. Види і природа сучасних грошей. Інфляція: причини, сутність, чинники, форми прояву. Темпи інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Сучасна державна антиінфляційна політика: світовий і український аспекти.

Сутність ринку. Види ринків. Функції ринку: регулювання, стимулювання, розподільча, санаційна, алокаційна, інформативна, інтеграції, координації.

Ринкова економіка та її основні елементи. Інфраструктура ринку. Елементи ринкової інфраструктури: товарні і фондові біржі, торгові дома і торгові палати, банки, інвестиційні компанії, страхові компанії.

Капітал як політекономічна категорія. Кругообіг промислового капіталу, його стадії та функціональні форми. Основний і оборотний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Амортизація. Розвиток і посилення впливу людського капіталу на економіку. Соціальний капітал.

Підприємництво як форма діяльності суб'єктів ринкового господарства. Зміст, основні принципи та функції підприємництва. Види та форми сучасного підприємництва. Мале підприємництво.

Торговельний капітал. Суть, функції та форми торговельного капіталу. Взаємозв'язок промислового і торговельного капіталів. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу і його структура. Суть і структура торгівлі. Сучасні форми торговельного підприємництва.

Генезис, сутність, особливості та джерела утворення позикового капіталу. Функції позикового капіталу. Кредит як форма руху позикового капіталу. Форми кредиту: комерційний, банківський, міжбанківський, державний, споживчий, міжнародний.

Структура банківської системи. Центральний банк як головний суб'єкт кредитних відносин.

Фондовий ринок: сутність та його інфраструктурні елементи. Фондова біржа як організований вторинний ринок цінних паперів.

Сутність фінансів, їх функції та роль в економічній системі. Об'єкти та суб'єкти фінансових відносин. Державні фінанси, їх роль і структура. Бюджетна система України. Державний бюджет. Податки і податкова система. Класифікація податків. Крива Лаффера.

Сутність, види та джерела формування доходів населення. Заробітна плата. Форми та види заробітної плати. Забезпечення державного

регулювання мінімального (заснованого на прожитковому мінімумі) рівня заробітної плати.

Зайнятість населення: сутність і форми. Цілі, принципи та механізм державного регулювання зайнятості. Безробіття як економічна категорія. Види і форми безробіття, рівень безробіття. Система соціального захисту населення та її основні елементи.

Аграрна сфера виробництва та її особливості. Об'єкти і суб'єкти аграрних відносин. Агропромисловий комплекс і ринковий механізм його функціонування.

Інформація та знання як фактори сучасного суспільного виробництва, їх сутність та особливості прояву. Інтелектуальна власність в інформаційній економіці. Місце і роль людини в інформаційній економіці.

Економічна система, її сутність, цілі й основні структурні елементи. Господарський механізм як складова економічних відносин. Характеристика основних національних моделей економічних систем: північноамериканська, скандинавська, західноєвропейська, японська, їх особливості та відмінності.

Політико-економічний зміст суспільного відтворення. Види суспільного відтворення: просте, розширене, звужене. Економічне зростання: зміст і чинники. Типи економічного зростання: інтенсивний, екстенсивний, змішаний.

Макроекономічні показники та методи обчислення.

Держава як суб'єкт сучасної економічної системи. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки. Методи і форми державного регулювання економіки.

Сутність, етапи становлення та основні риси світового господарства. Сучасна структура світового господарства. Світовий ринок: сутність та структура. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Світовий банк. ЄБРР. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями у XX столітті. Міжнародна трудова міграція. Теоретичні засади міжнародної економічної інтеграції та її організаційні форми. Шляхи та засоби інтеграції економіки України у світове господарство. Україна та Європейський Союз. Перспективи вступу України до ЄС.

Глобалізація як новий стан розвитку інтеграційних процесів у світовій економіці. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення. Основні форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем.

2. МІКРОЕКОНОМІКА

Предмет мікроекономіки. Особливості методології мікроекономіки. Граничний аналіз як специфічний метод дослідження мікроекономіки. Проблема обмеженості ресурсів та необхідність вибору. Поняття

економічної ефективності. Модель і крива виробничих можливостей, їх місце в економічному аналізі.

Корисність як чинник формування ринкового попиту. Поняття корисності та її види. Кардиналістський (кількісний) підхід до визначення корисності. Аналіз уподобання споживача на основі порядкового підходу до корисності. Криві байдужості та їх основні властивості. Гранична норма технічного заміщення. Бюджетні обмеження споживача. Рівновага споживача. Формування індивідуального попиту.

Ринковий попит як сума індивідуальних попитів. Цінові та нецінові чинники попиту. Еластичність попиту. Індивідуальна та ринкова пропозиція. Нецінові чинники пропозиції. Еластичність пропозиції. Ринкова рівновага. Нерівноважний стан ринку: надлишок та дефіцит товару. Надлишки виробника і споживача.

Мікроекономічна модель підприємства. Виробнича функція з одним змінним ресурсом. Закон спадної віддачі. Виробнича функція з двома змінними ресурсами. Ізокванта та її властивості. Гранична норма технологічного заміщення. Постійний, спадний та зростаючий ефекти від збільшення масштабу виробництва.

Поняття та види витрат виробництва. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Витрати у короткостроковому періоді. Динаміка витрат у довгостроковому періоді. Ізокоста. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Рівновага виробника

Поняття ринкової структури. Характерні ознаки ринку досконалої конкуренції. Стратегії досконало конкурентної фірми у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків і закриття. Умови прибутковості та збитковості фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Передумови повного згортання виробництва фірми. Стратегії досконало конкурентної фірми у довгостроковому періоді. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Характерні ознаки монополії. Природна монополія. Монопсонія. Двостороння монополія. Рівновага монополії. Ринкова влада. Цінова дискримінація. Соціально-економічні наслідки монополії. Державна антимонопольна політика.

Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції. Диференціація продукту. Стратегії фірми в умовах монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків та закриття. Довгострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Ефективність монополістичної конкуренції.

Сутність та характерні ознаки олігополії. Некооперативна та кооперативна форми ринкової поведінки фірм-олігополістів. «Дилема

ув'язненого». Методи знаходження оптимального рішення у грі через матрицю виграшів. Рівновага за Нешем.

Зміст та особливості ринку ресурсів. Взаємозв'язок ринку продукту та ринків ресурсів. Похідний попит. Граничний продукт у грошовому виразі і ціна фактора виробництва. Попит на продукт та попит на ресурс. Граничні витрати на ресурс. Правило максимізації прибутку фірми на ринку ресурсів.

Загальна економічна рівновага. Економіка чистого обміну. Ефективність за Парето. Ефективність і справедливість. Загальна рівновага і економіка добробуту.

3. МАКРОЕКОНОМІКА

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Мета та завдання макроекономіки. Позитивна та нормативна макроекономіка. Методологія макроекономіки. Методи макроекономічних досліджень. Макроекономічне моделювання. Екзогенні та ендегенні змінні макроекономічних моделей. Класифікація макроекономічних моделей. Становлення та розвиток макроекономіки.

Економічний кругообіг у ринковій економічній системі. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний дохід (ВНД). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Чистий національний продукт (ЧНП) та чистий національний дохід (ЧНД). Валовий національний наявний дохід (ВННД). Номінальний та реальний ВВП. Дефлятор ВВП. Інфлювання та дефлювання ВВП. Індекс споживчих цін та дефлятор ВВП. ВВП та суспільний добробут.

Сукупний попит (AD) та його модель. Структура сукупного попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори, що впливають на сукупний попит: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорту. Нецінові фактори впливу на сукупний попит. Сукупна пропозиція (AS). Короткострокова та довгострокова крива сукупної пропозиції. Нецінові чинники впливу на сукупну пропозицію: ціни на ресурси, продуктивність праці, економіко-правові норми. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Три варіанти макроекономічної рівноваги у моделі сукупного попиту – сукупної пропозиції (AD – AS).

Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Неокласична модель макроекономічної рівноваги. Умови рівноваги ринку праці, товарів та послуг, заощаджень (інвестицій) за неокласичною моделлю. Ринок грошей та його рівновага. Сутність класичної дихотомії.

Загальна рівновага неокласичної макромоделі: пояснення системи взаємопов'язаних графіків.

Кейнсіанська модель рівноваги товарного ринку «витрати – випуск» («кейнсіанський хрест»). Інфляційний та дефляційний розриви. Поєднання рівноваги на товарному та фінансовому ринках. Графічне зображення взаємозв'язку рівноваги на ринку товарів та платних послуг з фінансовим ринком (крива IS). Переміщення кривої IS. Інвестиційна пастка. Поєднання рівноваги на товарному та грошовому ринках. Графічне зображення взаємозв'язку рівноваги на ринку товарів та платних послуг з ринком грошей та цінних паперів (крива LM). Переміщення кривої LM. Ліквідна пастка. Економічний зміст рівноваги національного ринку у моделі IS-LM.

Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Коефіцієнт монетизації економіки. Інструменти монетарної політики: зміна облікової ставки, зміна обов'язкових банківських резервів, операції на відкритому ринку. Цілі та типи монетарної політики. Трансмісійний механізм монетарної політики. Відображення впливу стимулюючої та стримуючої монетарної політик у моделі LM. Координація монетарної та фінансової політики у моделі IS-LM. Механізм створення грошей банками. Грошовий та депозитний мультиплікатори. НБУ та монетарна політика в Україні.

Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Класифікація причин циклічних коливань. Теорії циклічних коливань. Кейнсіанська і неокласична теорія економічних циклів. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Особливості сучасних глобальних криз. Державне антициклічне регулювання.

Сутність та чинники економічного зростання. Модель економічного зростання Харрода-Домара та Р. Солоу. «Золоте» правило нагромадження капіталу. Вплив демографічних процесів та технологічного прогресу на економічне зростання. Державне регулювання економічного зростання.

Інфляція: сутність та методи вимірювання. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення. Інфляції попиту у моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Інфляція витрат (пропозиції) та її моделювання у моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок та сеньйораж. Антиінфляційна політика держави.

Види безробіття: фрикційне, структурне та циклічне. Кейнсіанське та неокласичне пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон та крива Оукена. Взаємозв'язок

безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Засоби державного регулювання зайнятості. Політика регулювання зайнятості в Україні.

Сутність та інструменти зовнішньоекономічної політики. Політика протекціонізму та вільної торгівлі. Міжнародний рух капіталу та ресурсів. Іноземне інвестування. Платіжний баланс. Класифікація статей платіжного балансу. Стан платіжного балансу України. Валютний курс та чинники, що його визначають. Реальний та номінальний валютні курси. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Валютна політика. Режими валютної політики: фіксований та плаваючий валютний курс. Сучасні проблеми валютного регулювання у національній економіці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

1. Білецька Л. І. *Економічна теорія: політична економія, мікроекономіка, макроекономіка. Підручник, 2-ге вид., ЦНЛ. – 2017 – 684 с¹.*
2. *Економічна теорія: Політекономія: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – 8-е вид. – Київ: Знання – Прес, 2014. – 710 с.*
3. *Економічна теорія: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608 с.*
4. *Касьяненко Л. М. Економічна теорія. Підручник, – К.: вид-во ЦНЛ. – 2019. – 224 с.*
5. *Політична економія навч. посібник / за ред. М.І. Синютвиченко Суми 2015, - 176 с.*

2. «МІКРОЕКОНОМІКА»

1. *Гриценко О.Г., Вертелева О.В. Квіцинська Н.В. Мікроекономіка. Практикум К.: КНТЕУ. 2015. 107 с.²*
2. *Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка: навч. посіб. / Мацелюх Н. П. та ін. Ірпінь, 2018. 298 с.*
3. *Економічна теорія: підручник: у 2 ч. Ч.1. Мікроекономіка / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, К.М. Ніколаєць, та ін.; за ред. В.Д. Лагутіна. 2-ге вид., доопр., перероб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 396 с.*
4. Кібік О. М., Редіна Є. В., Хаймінова Ю. В., Котлубай В. О., Примаченко І. Ф., Калмикова Н. Ю. Макроекономіка. Мікроекономіка: практикум. Одеса, 2020. 76 с.
5. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник./ за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-

¹ Курсивом у списку рекомендованих джерел виділено літературу, представлену в бібліотеці КНТЕУ.

² Підкресленням – наявну у відкритому доступі у мережі Інтернет.

3. «МАКРОЕКОНОМІКА»

1. Базилінська О. Макроекономіка: підручник – К: ЦНЛ, 2019. – 442 с.
2. Білецька О., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка: навч. посібник. - К: ЦНЛ, 2019. 688 с.
3. *Гронтковська Г. Є., Косік А. Ф. Макроекономіка / Г.Є. Гронтковська, А.Ф. Косик. – К: ЦНЛ, 2017. 672 с.*
4. *Економічна теорія: підручник: у 2 ч. Ч.2. Макроекономіка / В.Д. Лагутін, К.М. Ніколаєць, Т.А. Щербакова, та ін.; за ред. В.Д. Лагутіна. 2-ге вид., доопр., перероб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 328 с.*
5. Макконнелл К. Р. Аналітична економія: принципи, проблеми і політика. Частина 1. Макроекономіка / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю.; пер. з англ. 13-го вид. – Львів: Просвіта, 1997. 672 с.
6. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. [Електронний ресурс] / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. – К.: КНЕУ, 2017. 200 с. Режим доступу:
http://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/mdu/disciplines_of_bachelor_level_mdu/macroeconomics/

КРИТЕРІЇ

оцінювання знань вступників на фаховому вступному випробуванні для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

1. Загальні положення:

Мета фахового вступного випробування – оцінити відповідність знань, умінь та навичок вступників згідно з вимогами програми фахового вступного випробування.

2. Структура екзаменаційного білета:

Екзаменаційний білет складається з 50-ти закритих тестових завдань.

3. Критерії оцінювання:

- Рівень знань оцінюється за 200-бальною шкалою.
- Виконуючи тестове завдання, вступнику слід обрати одну правильну відповідь.
- Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 4 бали, а неправильна – у 0 балів.
- Вступники, які отримали менше 100 балів, до наступних випробувань не допускаються та участі у конкурсі не беруть.